DUBBA · OYSS HAZIRLIK
9. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Dersi 1. Dönem 1. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 3
Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Adı Soyadı: .....
Sınıf / No: .....
Puan: .....

Telefonda aç: süreli çöz, paylaş

9. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı · 1. Dönem 1. Ortak Yazılı (Senaryo 3)

1. Aşağıdaki şarkıyı okuyup soruları cevaplayınız.

> ***Şarkı***
>
> *Bir safâ bahşedelim gel şu dil-i nâşâda*
> *Gidelim serv-i revânım yürü Sa'dâbâd'a*
> *İşte üç çifte kayık iskelede âmâde*
> *Gidelim serv-i revânım yürü Sa'dâbâd'a*
>
> *Gülelim oynayalım kâm alalım dünyâdan*
> *Mâ-i Tesnîm içelim çeşme-i nev-peydâdan*
> *Görelim âb-ı hayât aktığın ejderhâdan*
> *Gidelim serv-i revânım yürü Sa'dâbâd'a*
>
> ***Nedim** (18. yüzyıl divan şairi; Sa'dâbâd şarkısının yaygın okunuşu, ilk iki bent)*
>
> *Sözlükçe: safâ bahşetmek: neşe vermek · dil-i nâşâd: mutsuz gönül · serv-i revân: salınarak yürüyen selvi · Sa'dâbâd: Lale Devri'nde Kâğıthane'de yaptırılan kasır ve bahçeler · âmâde: hazır · kâm almak: muradına ermek, zevk almak · Mâ-i Tesnîm: cennetteki Tesnîm pınarının suyu · çeşme-i nev-peydâ: yeni yapılmış çeşme · âb-ı hayât: içene ölümsüzlük verdiğine inanılan su · ejderhâ: burada ejderha başı biçiminde yapılmış çeşme lülesi*

1.1. Şarkının **konusunu**, **temasını** ve şarkıya hâkim olan **duyguyu** yazınız.

1.2. Aşağıdaki tabloda şarkıdan alınan dizeler verilmiştir. Her dizede kullanılan **edebî sanatın adını** ve bu sanatın dizeye kattığı anlamı yazınız.

Dize	Edebî sanat	Dizeye kattığı anlam
Gidelim serv-i revânım yürü Sa'dâbâd'a		
İşte üç çifte kayık iskelede âmâde		
Bir safâ bahşedelim gel şu dil-i nâşâda		

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

1.3. Söyleyici, sevgiliyi Sa'dâbâd'a giderken onu ikna etmek için bazı vaatlerde bulunur. Şarkıdan bu vaatlerden **ikisini** yazınız. "Gülelim oynayalım kâm alalım dünyâdan" dizesinden hareketle şarkıdaki **hayat anlayışını** yorumlayınız.

1.4. Şair, Sa'dâbâd'daki yeni çeşmenin suyundan söz ederken **"Mâ-i Tesnîm"** ve **"âb-ı hayât"** ifadelerini kullanmıştır. Bu iki ifadenin okurda uyandırdığı **çağrışımları** yazınız ve bu çağrışımların şarkıdaki Sa'dâbâd imgesine katkısını açıklayınız.

2. Aşağıdaki şiiri okuyup soruları cevaplayınız.

> ***Leylekler***
>
> *Minarenin başında boş bir yuva,*
> *Kaç bahardır beklerim, söyle ey yuva,*
> *Sen mi unuttun onları, onlar mı seni?*
> *Rüzgâr cevap verir: "Yol uzundur, gelir."*
>
> *Tarlada çiftçi saban sürer, gözü gökte,*
> *Bulutlar ağır ağır geçer dağın önünden,*
> *Sanki gökyüzü de onların yolunu gözler,*
> *Bu yüzden her mart ayı biraz geç ısınır.*
>
> *Bir sabah köyün üstünde bir kanat sesi,*
> *Bütün köy sokağa dökülür, çocuklar damlara,*
> *Leylekler döner, yuvaya ilk dalı taşır,*
> *Köy, yüz evlik bir yürek olur o gün.*
>
> *(Sınav için yazılmış özgün metin)*

2.1. Aşağıdaki tabloda şiirden alınan dizeler verilmiştir. Her dizedeki **edebî sanatı** belirleyiniz ve bu sanatın dizeye kattığı anlamı açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Dize	Edebî sanat	Dizeye kattığı anlam
Sen mi unuttun onları, onlar mı seni?		
Rüzgâr cevap verir: "Yol uzundur, gelir."		
Sanki gökyüzü de onların yolunu gözler, / Bu yüzden her mart ayı biraz geç ısınır.		
Bütün köy sokağa dökülür		

2.2. "Köy, yüz evlik bir yürek olur o gün" dizesindeki **imgeyi** şiirin bütününden hareketle açıklayınız.

2.3. Şiirde geçen **"yolunu gözlemek"** ve **"sokağa dökülmek"** deyimlerinin anlamlarını yazınız. Bu deyimlerin şiirin söyleyişine katkısını **bir cümleyle** belirtiniz.

3. Aşağıdaki metni okuyup soruları cevaplayınız.

> ***Sandıktaki Kelimeler***
>
> *Babaannemin dilinde, sandığında sakladığı oyalı yazmalar gibi, artık kimsenin kullanmadığı kelimeler vardı. Akşam ışığı yakarken "Çerağı uyandır," derdi; misafir gelecekse "Hane şenlenecek," diye sevinirdi. Ben o zaman bu sözleri biraz tuhaf bulur, gülerdim. Bugün anlıyorum ki her biri bir eşyanın değil, bir yaşayışın adıydı.*
>
> *Kelimeler de insanlar gibi yaşlanıyor mu, bilmiyorum. Belki yaşlanmıyor, yalnızca unutuluyorlar. Bir kelime kullanılmayınca sözlükte durur ama dilde ölür; tıpkı sandıkta kalan bir kumaşın kimse giymeyince rengini yitirmesi gibi. Öte yandan unutulan her kelimenin yerine yenisi geliyor; dil bu alışverişle **diri** kalıyor. Bunu kayıp mı saymalı, kazanç mı? Kesin bir cevabım yok.*
>
> *Yine de şiir okurken o sandığın kapağının aralandığını hissediyorum. Eski bir şairin dizesinde karşıma çıkan bir kelime, babaannemin sesini getiriyor kulağıma. Belki şiirin işlerinden biri de budur: Kelimeleri müzeye kaldırmadan yeniden konuşturmak. Ben de artık bazen akşamları "Çerağı uyandırayım," diyorum; çocuklar gülüyor, ben de gülüyorum. Ama kelime o an yeniden **nefes alıyor**.*
>
> *(Bir yazarın denemesinden — sınav için yazılmış özgün metin)*

3.1. Metnin **konusunu** ve **ana düşüncesini** yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

3.2. Aşağıda metinle ilgili beş yargı verilmiştir. Yargılar doğruysa "D", yanlışsa "Y" yazınız.

Yargı	D / Y
I. Yazar, düşüncelerini kişisel bir hatırasından yola çıkarak açıklamıştır.	
II. Yazar, kelimelerin unutulmasının dil için kesin bir kayıp olduğunu kanıtlarla ortaya koymuştur.	
III. Metinde sohbet havasında, içten bir anlatım vardır.	
IV. Yazar, görüşlerini desteklemek için sayısal verilerden yararlanmıştır.	
V. Metinde bir benzetmeden yararlanılarak soyut bir düşünce somutlaştırılmıştır.	

3.3. Metinde koyu yazılan **diri** kelimesinin ve **nefes alıyor** ifadesinin metindeki anlamlarını bağlamdan hareketle yazınız.

3.4. 1. sorudaki şarkıdan günümüz günlük dilinde kullanılmayan **iki** kelime yazınız. Ardından yazarın *"Belki şiirin işlerinden biri de budur: Kelimeleri müzeye kaldırmadan yeniden konuşturmak."* görüşünü bu iki kelimeyle ilişkilendirerek açıklayınız.

4. Lale çiçeği iki farklı metinde anlatılmıştır. Metin A bir bitki rehberinden alınmış bilgi metni, Metin B bir şairin dörtlüğüdür. Metinleri okuyup soruları cevaplayınız.

> ***Metin A — Bitki rehberinden***
>
> *Lale, zambakgiller familyasından soğanlı bir bitkidir. Yabani türleri Orta Asya'da ve Anadolu'nun dağlık bölgelerinde doğal olarak yetişir. Soğanları sonbaharda toprağa dikilir; çiçekleri türüne göre mart ile mayıs arasında açar. Çiçeklenme bittikten sonra yaprakları sararır ve bitki bir sonraki bahara kadar toprağın altında dinlenir.*
>
> ***Metin B***
>
> *Bütün kış toprağın altında bir sır sakladı,*
> *Mart gelince kırmızı bir mendil salladı sapında,*
> *Bir hafta güldü, bir hafta sustu bahçede,*
> *Gitti; yerinde hâlâ bir alev kokusu var.*
>
> *(Sınav için yazılmış özgün dörtlük)*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

4.1. Metinlerden hangisinde dış dünyadaki gerçeklik **olduğu gibi**, hangisinde **kurgulanarak** aktarılmıştır? Her biri için metinden bir ifadeyle gerekçe gösteriniz.

4.2. Aşağıdaki tabloyu, iki metni karşılaştırarak doldurunuz.

Ölçüt	Metin A	Metin B
Lalenin kışı toprak altında geçirmesini anlatan ifade		
Lalenin açışını anlatma biçimi (gerçek anlam / mecaz–imge)		
Metnin okurda amaçladığı etki		

5. Bir lisenin "Sanat Haftası" için hazırladığı programdan bir bölüm aşağıda verilmiştir (kurgusal).

> ***Sanat Haftası Programı***
>
> - *Pazartesi: Okul salonunda minyatür sergisinin açılışı*
> - *Salı: Bahçede halk müziği konseri*
> - *Çarşamba: Spor salonunda halk oyunları gösterisi*
> - *Perşembe: Kütüphanede şiir dinletisi (Nedim'in şarkıları ve öğrenci şiirleri)*
> - *Cuma: Ana koridorda hat ve ebru sergisi*
> - *Cumartesi: Okul tiyatro kulübünün sahnelediği Karagöz gösterisi*

5.1. Programdaki etkinliklerin dayandığı sanat dallarını güzel sanatların ait olduğu gruplara göre aşağıdaki tabloya yazınız.

Etkinlik	Güzel sanat grubu
Minyatür sergisi	
Halk müziği konseri	
Halk oyunları gösterisi	
Şiir dinletisi	
Hat ve ebru sergisi	
Karagöz gösterisi	

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

5.2. Perşembe günkü şiir dinletisinde de cumartesi günkü Karagöz gösterisinde de dil kullanılmaktadır. Buna rağmen bu iki etkinliğin dayandığı sanat dallarının güzel sanatların farklı gruplarında yer almasının nedenini **malzeme** ve **hitap ettiği duyu** açısından açıklayınız.

5.3. Sanat Haftası'nda bir tarih öğretmeni, Lale Devri'ni anlatırken 1. sorudaki şarkıdan yararlanmıştır. Şarkının bir tarih öğretmenine Lale Devri hakkında sağlayabileceği **bir** bilgiyi yazınız. Edebî bir metni tarihî bilgi kaynağı olarak kullanırken dikkat edilmesi gereken **bir** noktayı, edebî metinlerin kurmaca özelliğinden hareketle belirtiniz.

6. Aşağıdaki metni okuyup soruları cevaplayınız.

> ***Pusula***
>
> *Kerem'in otobüsü sabah yedide kalkacaktı. Dedesi gece yarısı kapısını tıklattı; elinde kenarları aşınmış pirinç bir pusula vardı. "Bunu bana kendi babam vermişti, ilk kez gurbete çıktığımda," dedi. "Şehirde sokaklar karışıktır, insanlar daha da karışık. Yolunu kaybedersen buna bak." Kerem gülümsedi; telefonunda harita vardı, pusulaya ne gerek? Yine de dedesini kırmadı, pusulayı cebine koydu.*
>
> *Şehirdeki ilk kışı zor geçti. Bir akşam yurt odasında, arkadaşlarının ısrarıyla doğru bulmadığı bir işe "evet" demek üzereyken eli cebine gitti. Pusulanın iğnesi titreyerek hep aynı yönü gösteriyordu. Kerem bir süre ona baktı. Telefonunu aldı, dedesini aradı; uzun uzun konuşmadılar, yalnızca birbirlerinin sesini dinlediler. O gece "hayır" dedi.*
>
> *(Sınav için yazılmış özgün metin)*

6.1. Metinde **pusula** neyin **sembolüdür**? Cevabınızı metinden **bir** ifadeyle destekleyiniz.

6.2. Dedenin söylediği aşağıdaki iki ifadede kelimelerin metinde kazandığı anlamı yazınız.

- **I.** "Yolunu kaybedersen buna bak."
- **II.** "Şehirde sokaklar karışıktır, insanlar daha da karışık."

7. Bir öğrenci, 2. sorudaki "Leylekler" şiirini betimleme paragrafına dönüştürmek için aşağıdaki taslağı

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

yazmıştır. Taslağı okuyup soruları cevaplayınız.

> *Bir Cumartesi sabahı köyün üstünde bir kanat sesi duyuldu. Minarenin başındaki yuva yıllardır boştu ama babaannem hala onların döneceğine inanıyordu. Pekçok çocuk damlara çıktı, analar kapı önlerine koştu. Leylekler sesizce yuvaya kondu ve ilk dalı taşıdı. Köyde o gün üç renk vardı beyaz, siyah ve mavi. Bu kuşlar Türkçe'de baharın habercisi diye anılır. Ne kadar da güzel bir sabah? Kim bilir onlar da bizi özlüyormuydu?*

7.1. Taslakta **sekiz** yazım ve noktalama yanlışı vardır. Yanlışları bulup doğru biçimlerini aşağıdaki tabloya yazınız.

Yanlış	Doğru

7.2. 1. sorudaki şarkının **ikinci bendini**, bendin temasını ve hâkim duygusunu koruyarak **6–8 cümlelik bir betimleme paragrafı** olarak yeniden yazınız. Dizeleri aynen aktarmayınız; sözlükçeden yararlanabilirsiniz. Paragrafınız aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirilecektir:

- Bendin temasına ve hâkim duygusuna uygunluk
- Betimleme unsurları (niteleyici kelimeler, duyulara seslenen ifadeler, imge ve çağrışım)
- Paragraf bütünlüğü ve cümleler arası akış
- Yazım ve noktalama kuralları
- Uzunluk (6–8 cümle) ve özgünlük

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Cevap anahtarı: çözdükten sonra okut.
Her maddenin tam puan ölçütü, kısmi ve sıfır puan durumu, olası yanıt. Kendini puanla, aynı sayfadan 40 dakikalık sayaçla yeniden çöz.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif